

Vejen til den åndelige verden

går gennem glasset

Mange unge tolker deres erfaringer med ånden i glasset som åndelige oplevelser og som en måde at nærme sig det åndelige på.

De fleste mennesker kender ordet spiritisme og forbinder det med ældre, overspændte, kniplingsklædte kvinder, der i det forrige århundrede søgte kontakt med

deres afdøde ægtemænd gennem seancer i lukkede, okulte selskaber. Men spiritisme er ikke alene et fortidigt fænomen. I nye klæder optræder spiritismens grundlæggende ideer om kontakt med den åndelige verden under navne som kanalisering eller inspiration fra den åndelige verden og øver en betydelig indflydelse på religiøsiteten i Danmark.

Den moderne spiritisme

Spiritisme betyder "læren om ånder eller det åndelige" (af latin – spiritus=ånd).

Der har op gennem menneskets historie i de fleste kulturer og religioner været åbenlyse eller skjulte forsøg på at bryde grænsen mellem menneskelivet og den åndelige verden, men den moderne spiritisme opstod i Amerika i midten af forrige århundrede. Hos familien Fox i Hydesville, New York, fremkom en række mærkelige bankelyde, der blev tolket som besøg fra og kontakt med den åndelige verden. Familiens to teenage-døtre, Catherine og Margaretta (de såkaldte Fox-søstre), fungerede som medier (et medium er et menneske, hvis evner siges at være af en sådan art, at det kan etablere forbindelse mellem den fysiske og den åndelige verden). Fænomenet vakte opsigt, og det første spiritistiske møde blev afholdt i 1849. Senere blev søstrene Fox anklaget for svindel, og Margaretta Fox erkendte, at søstrene selv havde frembragt bankelydene, men til trods for tilståelsen fortsatte de spiritistiske eksperimenter over hele verden. I forbindelse med Fox-fænomenerne udkom en række bøger, der systematiserede den spiritistiske lære, for eksempel udgav Andrew Jackson Davis i 1851 bogen "The Philosophy of Spiritual Intercourse", som regnes som en slags "bibel" for spiritister, og i 1856 udkom "The Spirit's Book", der var en samling åndeskrifter samlet af Dénizard Hyppolyte Léon Rivail. Han udgav skrifterne under navnet Allan Kardec, og bogen blev snart en klassiker inden for spiritismen.

Med den spiritistiske praksis fulgte en lang række fænomener; clairvoyance (klarsyn), clairaudience (klarhøren), apportfænomener (at ting, der stammer fra ét sted får materiel form et andet sted), telekinese (nærværelse af psykisk kraft, der kan bevæge fysiske genstande), levitationer (at fysiske genstande og legemer svæver i luften), automatskrift (at mediet lader sin hånd styre af en åndelig kraft til at nedskrive budskaber fra den åndelige verden) og trancer (tab af bevidsthed, fremkaldelse af anden bevidsthedsform eller besættelse af åndelig intelligens). Fra at være et fænomen, der knyttede sig til "sære" damer med sære evner i lukkede loger og selskaber, blev spiritismen en faktor, der banede vej for den mere brede og folkelige beskæftigelse med åndelige emner. De "gamle dages" sære damer med kniplingskraver,

der i okkulte klubber søgte kontakt med deres afdøde pårørende, har i dag fået en moderne pendant i den okkulte børne- og ungdoms "leg" – ånden i glasset. Hver gang ånden i glasset synes at være død og borte, dukker den op igen og slår sig som en epidemi ned i et område, hvorefter "legen" vandrer videre til andre skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner. Selv om de fleste voksne er trætte af at høre om ånden i glasset, er det derfor alligevel nødvendigt at beskæftige sig med denne okkulte "leg".

Psykologisk skræk

"Ånden i glasset" "spilles" eller "leges" ved hjælp af en primitiv udgave af spiritisternes ouija-bord, som også kaldes en planchette eller en psykograf. Ouija-bordet består af en plade eller tavle, hvorpå alfabetet, tallene fra 0-9 samt evt. ordene "ja" og "nej" er afmærket. En eller flere deltagere lægger hånden over et omvendt glas el-

ler en anden genstand, og spiritister hævder, at glasset eller genstanden af åndelige kræfter vil føres til forskellige bogstaver, så der efterhånden staves ord og dannes meningsfulde sætninger, der videregiver beskeder fra den åndelige verden. Ånden i glasset "leges" sjældent i dagslys og for åbne døre. Der skal være mørkt, der skal tændes levende lys, og der skal gejles en stemning op af uhygge. Alene de indledende manøvrer får mange sårbare børn til at blive spændte og bange. Og når uhyggen kombineres med påkaldelse af en ånd, er det ikke underligt, at fantasien løber løbsk, og mange børn får oplevelser af psykologisk angst eller bliver mørkerædde og

ikke tør være alene hjemme, ofte i flere år efter oplevelsen af ånden i glasset.

Er der en ånd?

Som gæstelærer på skoler, efterskoler, i konfirmandklubber og klubber i børne- og ungdomsorganisationerne har jeg ofte været ude for, at voksne ledere og lærere spørger "Er der en ånd i glasset?" Jeg mindes derimod ikke at have fået spørgsmålet fra børnene og de unge, for de tror fast på, at der selvfølgelig er en ånd til stede! Men da svaret på, hvad man skal stille op med børns og unges "leg" med ånderne, afhænger af, om der er en ånd til

— ” —

Hver gang "Ånden i glasset" synes at være død og borte, dukker den op igen og slår sig som en epidemi ned i et område, hvorefter "legen" vandrer videre til andre skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner

stede eller ej, er det nødvendigt at tage diskussionen op med både børn, unge og voksne lærere/ledere.

Når børn og unge er overbeviste om, at der er en ånd til stede, hænger det sammen med, at de mener at have oplevet, at der var en ånd til stede. De mener at have oplevet, at glasset på ouija-bordet flyttede sig, de mener at ånden svarede på de spørgsmål, der blev stillet, og de har følt

”

Når børn og unge er overbeviste om, at der er en ånd til stede, hænger det sammen med, at de mener at have oplevet, at der var en ånd til stede

uhyggen på egen krop og sjæl. Når mange børn og unge ikke har delt deres uhyggelige oplevelser med deres forældre, men har båret deres angst alene i op til flere år, skyldes det givetvis, at de har følt, at de stod over for en virkelighed, de ikke kunne formidle videre til

deres forældre. Og når de samme børn føler, at de kan dele deres oplevelser med en vildtfremmet gæstelærer, hænger det givetvis sammen med, at de står over for et menneske, der tager deres oplevelse alvorligt og prøver at forstå, hvad de taler om.

Psykologiske og åndelige faktorer

Udgangspunktet for samtalen med børn og unge må være, at intet menneske kan vide, om der er en ånd i glasset eller ej. Derfor er det lige så legalt for den unge at tro på sin egen oplevelse af ånden, som det er for mig som gæstelærer at betvivle det. Det, vores samtale derfor må handle om, er, hvordan vi skal forholde os til den åndelighed, som måske eller måske ikke er tilstede. Hvis der ikke er en ånd til stede, kan vi sammen konstatere, at der så har været psykologi på spil. Ud fra mange samtaler med børn og unge om ånden i glasset er det mit gæt, at der i de aller-aller-allerfleste tilfælde, hvor børn og unge skræmmes af ånden i glasset er tale om psykologisk skræk og fantasi. Men ingen kan vel afvise, at der rent faktisk kan være tilfælde, hvor der har været en ånd til stede? Jeg har gennem de mange samtaler mødt én pige – måske to – der efter min mening enten havde været i en psykotisk tilstand under ”legen” eller havde haft en ægte destruktiv åndelig oplevelse. Under alle omstændigheder skylder vi børnene og de unge, at de får mulighed for at forholde sig til de psykologiske og åndelige faktorer,

der påvirker dem under ånden i glasset. Vi kan under en samtale for eksempel komme ind på:

- At alle børn og unge har oplevet, hvordan de, når de er alene hjemme, hører trin på trappen, knirkende gulve, smækken af døre og ser skygger på trappen. Og vi kan diskutere, om det er deltagerens fantasi og underbevidsthed, der har spillet dem et puds.
- At mennesker, når de læser horoskoper eller er til spåkone, er tilbøjelige til at høre det, de gerne vil høre og lade sig bekræfte af det, mens de overhører informationer, der ikke passer dem. Og vi kan diskutere, om det er den samme mekanisme, der gør sig gældende i glassets staveoperationer.
- At intet menneske på noget tidspunkt er helt i ro, og vi kan diskutere, om det kan være ubevidste bevægelser i kroppen, der får glasset til at flytte sig.
- At kristendommen regner med, at der findes en åndelig verden, og vi kan diskutere, om det er sandsynligt at ånder kommer, når man kalder på dem.
- At kristendommen regner med, at der findes gode åndelige kræfter og onde åndelige kræfter, og vi kan diskutere, hvilke åndelige kræfter, deltagerne tror, der evt. har været på spil.
- At mennesker let bindes af kontakten med den åndelige verden, og vi kan diskutere, om mennesker bindes af ånden i glasset og hvordan man kommer fri.

Ånden og fyrfadslýset

Kunsten i diskussionen om ånden i glasset er på den ene side at holde fast i, at de allerfleste dårlige oplevelser med ånden i glasset er af ikke-åndelig art, men på den anden side at respektere, at de unge selv tolker deres oplevelser som åndelige oplevelser og være åben over for, at der rent faktisk kan være åndelige oplevelser på spil. I 10. klasse spurgte jeg engang en ung pige, der hver lørdag aften ”legede” ånden i glasset, hvorfor hun gjorde det. Hun svarede, at det var for sjov. Jeg spurgte hende derefter, om hun rettede sig efter de råd og den vejledning hun fik, og det bekræftede hun. Jeg spurgte hende så, hvordan hun kunne være sikker på, at det var den rette vejledning, hun fik. Hun svarede, at hun kunne mærke, om det var en god eller en ond ånd. Og jeg spurgte hende til sidst, hvad hun ville stille op, hvis det var en ond ånd, hun fik i glasset, hvortil hun svarede ”så brænder jeg den

bare af med et fyrfadslys”.

Jeg håber, at jeg i løbet af de næste par timer, blandt andet ved hjælp af ovenstående spørgsmål, fik bibragt pigen lidt mere respekt for både de psykologiske og åndelige mekanismer i ånden i glasset og fik hende til at reflektere over hendes bundethed af de svar, hun fik hver lørdag aften. Men jeg håber også, at jeg fik hende til at tænke over, at hvis det virkelig var en ond ånd, der kom til hende, så var den nok ikke bange for et fyrfadslys, men at der mere ville være brug for bøn og nadver.

En vej til åndelighed

Der er mange børn og unge, der går rundt uden at have nogle voksne at snakke med om deres tro og tvivl. På samme måde, som det er mere legalt for voksne at nærme sig det religiøse felt gennem astrologi og kanalisering end gennem åbenlyse samtaler om kristentroen, opfattes ånden i glasset af mange børn og unge ikke alene som en ”spændende” afveksling i hverdagen, men også som en måde at nærme sig den åndelige verden på. Gid der rundt omkring på skoler, efterskoler, gymnasier, handelsskoler og i det kirkelige børne- og ungdomsarbejde må være en masse voksne, der ikke lader sig kyse af anklager om utidig påvirkning af børn og unge, men tager tyren ved hornene og hjælper dem med at skelne mellem psykologi og åndelighed og sundt og usundt i den åndelige verden.

”Som gæstelærer på skoler, efterskoler, i konfirmandklubber og klubber i børne- og ungdomsorganisationerne har jeg ofte været ude for, at voksne ledere og lærere spørger ”Er der en ånd i glasset?” Jeg mindes derimod ikke at have fået spørgsmålet fra børnene og de unge, for de tror fast på, at der selvfølgelig er en ånd til stede,” skriver Pernille Aagaard.

Illustration i denne artikel: Benny Willemoes Dalberg

